

Христина Станева

КЪМ СТИЛИСТИЧНАТА ХАРАКТЕРИСТИКА НА МЕТАФОРАТА

Между средствата на словесната образност метафората заема особено място, което определя интереса към нея още в древността. Основателно изследвачите почти винаги започват с определението на Аристотел¹, тъй като то съдържа и ключовата дума „пренасяне“, използвана при определяне на метафората и от филологическа, и от философско-психологическа гледна точка.

В съвременния български език съществуващите изследвания върху метафората най-общо третираат проблема в няколко аспекта.

Първо, в лингвистичен план метафората се разглежда при описване на преносните значения на думите² и при номинацията в българския език, като поспециално внимание се отделя на метафоричния пренос за създаване на термини в съвременния български език³. Описват се и някои особености на граматическата метафора⁴.

Второ, в стилистичен и литературоведски план метафората се разглежда като тропа в системата на изразните средства⁵ или се анализира конкретната ѝ стилистична функция при изграждане на художествения текст⁶. Интересна в това отношение е работата на М. Младенов, който прави прецизен анализ на метафорите в Ботевата поезия⁷.

Трето, във философско-естетически и психологически аспект в българския език метафората се интерпретира от Исак Паси, който изхожда от позицията за същността на метафората като „единение на двойното“, „като форма, чрез която става единствено възможно цялото мислене и всички видове на творческо-прагматическо действие“⁸. В изследването на И. Паси метафората и принципът на метафоризация се разглеждат по-широко и разностранно, като се посочват нерешени въпроси, произтичащи от вътрешната сложност на метафората.

Проблемите на метафората са предмет на различни концепции в чужбина, описани в отделни изследвания⁹. Въпреки това много от тях остават неясни и нерешени, както „метафорично“ отбелязва това един автор: „Най-общо, в тази златна мина — метафората — остава още много самородно и най-крупните неща още не са намерени“¹⁰.

В нашата статия се прави опит да се разгледат някои въпроси, свързани

със стилистичните възможности на феноменалния езиков знак — метафора, чието познавателна, когнитивна и естетическа стойност се проявяват по различен начин в зависимост от функционалния тип текст. Важно значение за изясняване на стилистичната функция на метафората имат нейната семантика и нейната структура.

В **семантичен план** метафората носи нова сема, отнесена към предмет, за който тя е вторично название. Семантиката на метафората е изградена върху принципа на необичайната употреба на дадена дума, съчетание, израз, което дава основание на изследвачите да я определят като семантически неологизъм, семантично явление, изградено върху „преносимост“ на семите, и т. н. При анализ най-общо на метафоричната семантика се отразяват две страни: първата произтича от самия **процес** на метафоризация, при който имаме различна степен на взаимодействие между лексикалните семи и граматическите семи на изградената метафора, а втората — от тясната връзка между сравнението и метафората, а също между метафората, алегорията и символа, връзка, заложена в самия процес на метафоризация, при който е налице **разширяване** на смисловия обем, което и при сравнението, и при символа съществува, но представящият ги езиков знак е различен. Това обстоятелство потвърждава още веднъж необходимостта от по-широко разглеждане на метафоричния процес, защото при него се изгражда въз основа на даден словесно-асоциативен мотив семантичен неологизъм, който може да бъде представен като сравнение, метафора, алегория, символ. Затова и търсенето на „скрито сравнение“ в метафората не може да бъде задължително, а по-скоро да служи само за доказателство на тясната взаимнообусловеност на метафоричното и сравнително мислене, при което се преодолява (по-най-различен начин) абстрактността на езиковия знак, допълва се и се обогатява референтът, изгражда се сравнителен или метафоричен образ, който има различен езиков израз¹¹.

Особено място в процеса на метафоризация заемат **образните** метафори, при които неочакваните смислови нюанси, резултат от търсенето на интересни образи, изискват индивидуална интерпретация от рецепиента, т. е. той участва активно в метафоричния процес, който тук е подчертано **двойствен** и **вариативен**. Образните метафори могат да бъдат резултат от различни семантични промени, от различни трансформации в семантичния обем на думите, съчетанията, фразите, метафоричните сравнения и т. н., т. е. всеки път при тяхното декодиране се ражда и допълнителна сема — нюанс, поради което и в парадигматичен, и в синтагматичен аспект те могат да участват в различни **синонимни** редове. Стилистичната им функция се осмисля само в цялостната речева структура на текста. В семантичен план познавателните възможности на метафората се движат от конкретното към абстрактното и обратно, от човека към животинския свят и обратно, от далечното към близкото, от познатото към непознатото и т. н. Метафоризиращият компонент (обект на номинация) и метафоризиращият компонент (обект, от който се пренася названието) въз ос-

нова на свойствен и за двата общ признак се намират в особено взаимодействие, обусловено екстралингвистически и в зависимост от същността на стилистичния контекст. Именно **стилистичният контекст** е предпоставка за желаното декодиране на изградения индивидуален метафоричен образ. Метафората не може да бъде несъобразена със закономерностите на езиковата система, да бъде произволна и в синтагматичния ред, в който се включва, да не бъде част от неговата значимост. Дори най-неочакваната, най-оригиналната и индивидуална метафора е проектирана, загатната в езика, тъй като при процеса на нейното създаване авторът преследва определена прагматична цел, т. е. съобразява се с този, който ще я декодира. Индивидуалността на метафората е в индивидуалния речев, стилистичен контекст, в който тя е поставена, в семантиката на изграждащите го лексеми.

В зависимост от семантиката си метафорите могат да бъдат с едно и с повече значения. Първите обикновено се наричат езикови, общоприети, традиционни, в тяхната основа „лежат обективизирани асоциативни връзки, отразени в конотативните им признаци, носещи сведение или за битово-прагматическия опит на даден езиков колектив, или за неговите културно-исторически знания”¹². Тяхната употреба е свързана с повтарящ се речев контекст, а декодирането им е еднозначно и присъщо на носителите на езика. Те се доближават до устойчивите словосъчетания (фразеологизми) по своята възпроизводимост, но за разлика от тях по-бързо губят своята конотация и стилистична значимост.

Метафорите с повече значения са образни, индивидуални, неочаквани. Като вече отбелязахме, вариативността на значението им се определя от възможността за различие при тяхното възприемане. Интересни са случаите, когато устойчива метафора се трансформира в определен речев контекст и се възприема като индивидуална, образна. Не може да се постави точно определена граница между моносемантичните и полисемичните метафори, тъй като еволюцията на езиковите процеси се проявява най-напред в движението на езика в речта, в неговата употреба, а интензивният характер на метафората отразява не престанно тези промени. Ето защо може да се приеме, че метафората е онази **необходима** езикова форма, без която е немислима речевата реализация на мисловния процес, в който метафоричното възприемане на света около нас заема важно място. Семантичният обем на метафората е необикновено многообразен и се проявява по различен начин при определени структурни типове метафори, при стилистичната им употреба в дадена сфера на общуване. Семантиката на метафората се актуализира по специфичен начин в различните типове текстове, защото нейният двойствен семантичен характер спомага и за двойствено възприемане на създадения метафоричен образ, а това ще рече, и на света около нас.

В **структурен** план метафорите биват прости, разширени и разгънати. **Простите** метафори са преобладаващо **предикати**, които носят новото, заради което се изгражда текстът. Те са логичен израз на даден словесно-асоциативен мо-

тив и се създават по-трудно, като индивидуалността им е правопрпорционална на необичайния стилистичен контекст, в който се намират. Те се наричат още едночленни¹³.

Разширените метафори са най-често метафорични конструкции и изречения, определени като двучленни¹⁴, които се възприемат по-лесно от едночленните. Те могат да бъдат и олицетворения, метафорически перифрази и др. Разширените (двучленни) метафори могат да притежават структурираща функция при изграждането на даден текст, представлявайки своеобразна разгъната метафора, като стилистичната им функция е различна в художествения, в публицистичния или в научния текст.

Разгънатата метафора няма ясно езиково оформяне, тъй като по същество може да бъде дори цял мегатекст. Характерното за нейната същност е, че се превъплъщава като движещ се художествен образ в художествения текст или като обединяващо изразно средство при изграждане на публицистичния текст в зависимост от гледната точка на образа на публициста. Разгънатата метафора е и по-тясно свързана с дълбинната структура на текста, тя е по-скоро концептуална, отколкото назоваваща или образно-експресивна. При нея формалният метафоричен езиков знак има повече значения (не само метафорично-преносни), той носи авторовата концепция, авторовия замисъл, авторовата гледна точка при създаване на текста. Дори разгънатата метафора може да не бъде изразена, когато тя синтезира основната идея на художествения текст или пък е израз на публицистичното „аз“. Неизразена, в смисъл разпръсната, мозаечно представена от прости и разширени метафори, които имат определеното за тях метафорично значение единствено в този текст и единствено при този синтагматически ред. Разгънатата метафора е строго индивидуална, защото е текстообразуваща, тя е винаги образно-експресивна и потенциално емоционална, тъй като обединява, концентрира в себе си асоциативната роля при естетическата реализация на художествения образ или пък изразява концептуалната информативност в текста. Структурата и семантиката на разгънатата метафора (а и на разширената) се намират в особено единение и взаимодействие, което може да се усети само при цялостно декодиране на текста. И още. Тази метафора е подчертано вариативна в своята образно-експресивна функция, тъй като всеки път, когато отново се възприема този текст, се променя и декодиращото съзнание, което участва активно в изграждането на метафоричния образ.

Стилистичната функция на метафората се определя от речевата структура на типа текст, в който тя участва. Тя се интегрира в речевата системност на текста само когато е необходима част от тази система, сполучливо съчетана в граматиката на текста, с ясно мотивирана стилистична задача, която трябва да изпълнява. Пресилено е да се твърди, че метафорите се използват главно в художествения стил. Но е необходимо да отбележим, че тяхната функция в художествения текст е специфична, многообразна, естетически предопределена.

Ако проследим развитието на метафорите заедно с развитието на худо-

жествената реч, ще успеем да уловим промените в изграждането на художествения текст, събрани, концентрирани само в една малка част — метафората — от речевата му структура. Защото за художествения текст метафората е не просто изразно средство, тропа, а езиков знак със засилена поетическа значимост, в който се преплитат както идейно-естетическите внушения на автора, така и конкретно-историческият контекст, в който се създава текстът. Метафората е много тясно свързана с категориалните признаци на художествения текст. И освен че изразява често неговата концептуална информативност, тя може да **участва в интегративността** на текста (неговата цялостност и свързаност) като сюжетната метафора, да бъде конструктивен компонент като метафоричните редове или да бъде знак за прагматическата насоченост на художествения текст, тъй като ни информира за тезауруса („блока от спомени“), за възможностите на възприемащия, заради който е създаден текстът. Естетическата стойност на метафората в художествения текст не може да бъде обект на самоцелно изследване, тъй като тя е част от цялото, тя носи особеностите на текста, но се отличава и със свои специфични особености, структурно-семантични, които определят и самостоятелното ѝ, решаващо значение при изграждане не само на образната система на художествения текст, но и на неговата дълбинна структура. В стилистичен план можем да набележим следните основни функции и особености на метафората в художествения текст.

Първо, метафорите в художествения текст, прозаичен или поетичен, са подчертано **индивидуални, образни и експресивно-емоционални**. Тези общи особености са мотивирани от същността на художествената реч, на художествения текст като продукт на вторична семиотична система, в която метафората е важно средство, важен поетически знак за двойно възприемане на действителността. Индивидуалните авторски метафори са в основата на художествения образ, дори могат да бъдат повтаряни като метафори-микрообрази, но поставяни в такъв стилистичен контекст, който ги прави единствени, ситуативно обусловени, неочаквани и необходими. Талантливият творец работи изключително дълго върху изграждане на индивидуални метафорични микрообрази, понякога ги носи дълго, формално те могат да бъдат изразени по различен начин, но дълбоко в себе си съхраняват поетическото „аз“, което прави художествения текст произведение на изкуството. Художественият текст е индивидуален, той се строи по свободен тип модели, но в същото време метафоричността (разбирана широко) е задължителна при неговото създаване. Индивидуалната метафора дава възможност за различно декодиране, интерпретиране на художествения текст, тя е полисемантична, свежа, оригинална, с неограничени смислово-естетически и познавателни възможности. Така например и митологичните, и митологично-религиозните, и естетическо-художествените метафори в художествения текст на Н. Райнов, на П. Тодоров, Й. Йовков и Елин Пелин са твърде различни, макар че има много общи обекти като метафоризиращ компонент.

Индивидуалните метафори могат да се лексикализират, да станат устой-

чиви, моносемантични, еднозначни, т. е. да се разглеждат като езикови метафори. Но по-често в художествения текст се наблюдава трансформация на устойчивите метафори в индивидуални, оказионални, тъй като при функциониране в речта се проявяват богатите изразни възможности на езика.

Второ, важна особеност на метафорите в художествения текст е **съчетаването** им с други изразни средства. Нормално е „чистите“ метафори да бъдат с по-силни експресивни възможности, когато те стават метафори-сравнения, метафори-перифрази, метафори-символи, метафори-епитети, метафори-олицетворения, метафори-хиперболи и т. н. По структура това са най-често разширени или разгънати метафори, които носят основната стилистична маркираност на текста. Поливалентността на метафората в семантично-образен план, възможността почти всяка тропа, а и синтактичното изразно средство (фигура), да бъде метафорично изразена, потвърждава още веднъж широтата на метафоризацията, която може да обхване и целия текст. Затова метафоричното мислене е присъщо само на човека, чрез него се преодолява абстрактността на езиковия знак.

Трето, в художествения текст метафорите образуват **синонимни редове**, които като текстообразуващо средство са белег за индивидуалността на художествения текст или средство за утвърждаване чрез образно повтаряне на авторовата гледна точка. Метафорите в синонимния ред могат да бъдат прости, разширени или разгънати, да бъдат текстове-метафори, които изграждат синонимен мегаред и т. н. Но в тях винаги присъства метафоричен повтарящ се микрообраз, метафорична сема, метафорична ключова дума, която **мотиви**ра и организира синонимния ред.

Четвърто, в художествения текст особена стилистична маркираност имат **заглавията-метафори**. Като съчетават називната, информативната, експресивната функция с подчертан естетически знак, те **съхраняват в определен контекст винаги метафоричността си**. Най-силни са простите заглавия-метафори („Тютюн“, „Земя“, „Отклонение“ и т. н.), създадени от неутрална лексика, която става лексика с вторична знаковост, съхраняваща се трайно. Заглавието е художествен знак, който остава със своята индивидуалност.

Пето, в художествения текст се срещат всички типове метафори, но преобладават метафорични глаголни съчетания, метафори-глаголи, които носят стилистичния маркер **движение**, с което се характеризира художественият текст. „Метафората не назовава, а главно характеризира. В процеса на метафоризация се усилват преди всичко качествените признаци“¹⁵. Метафоричните съчетания, метафорите-образи динамизират художествения текст, маркират вътрешното му движение, създават у рецепиента усещането за пластичност, релефност, непрестанна променливост, многостранност, тъй като крият по същество безкрайни асоциативни възможности. А това е сигурният знак за индивидуалност, неповторимост. Чрез метафорите авторът постига онова художествено внушение, което би трябвало да носи траен поетичен знак. Глаголните метафори са

основа за създаване на персонификацията, перифразата, олицетворението и символа, чрез тях сетивните, абстрактните образи стават реалност, далечното, митологичното се включва в близки асоциативни преживявания, непознатото става осезаемо и т. н. Метафоричната трансформация в художествения текст пронизва речевата му структура и в нея участвуват единици от всички езикови равнища — от фонемата до текста. Насищането на художествения текст с метафори не е в количествен план. По-скоро метафорите **засилват** функционално-стилистичната значимост на текста, като тяхното присъствие и въздействие е толкова по-осезаемо и експресивно, колкото по-сполучливо е единството на метафоричния образ в семантичен и в структурен план, в единението на идейно-естетическата концепция и спецификата на индивидуалния поетически изказ.

Стилистичната полифункционалност на метафорите в художествения текст може да се осмисли само при цялостния лингвистичен анализ, в разкриване на транслингвистичната същност на поетическия вторичен семиотичен знак, какъвто се явява индивидуалната, образна и сполучлива метафора. А индивидуалното е не в количеството на използваните метафори, не и в тяхната неразбираемост, а в разширяване на източниците за метафоризация, в трансформацията на устойчиви метафорични изрази, в откриване на онези възможности за пренасяне на признаци, които обогатяват и подпомагат възприемането на естетическата концептуалност на художествения текст. Реално наименованието на всеки предмет (в широк смисъл), на всяко действие, на всеки признак от обективната действителност може да претърпи метафорична трансформация в художествения текст, което само по себе си вече прави текста единствен и неповторим.

Метафорите в **публицистичния стил** по структура са разнообразни, докато по семантика метафоризиращият обект е най-често от животинския и растителния свят, като създаденият метафоричен публицистичен образ има преди всичко въздействаща, а не познавателна стойност. Метафорите в публицистичния текст са подчинени на основния конструктивен принцип за публицистичния стил — стандартно-експресивния контраст, при който метафората-експресема, ако е сполучлива и лесно се декодира от възприемащите, става по-бързо стандартен израз, който вече има не експресивна, а информативна стойност. Този принцип произтича от основните стилови черти на публицистичния текст — информативност и въздействие, които определят и спецификата на метафоричността в него¹⁶. С подчертана стилистична маркираност е употребата на устойчивите разговорни метафори в публицистичния текст. Стилистичният маркер „разговорност“ на метафората се засилва особено в някои публицистични жанрове като резултат на тенденцията за демократизация в публицистичния стил. Метафорите-стандартни могат да имат отрицателна стилистична стойност, ако се използват самоцелно, излишно, ако не са естествена част от речевата структура на текста. Като цяло метафоризацията в публицистичния стил се различава от метафората в художествения стил, тъй като тя е само **сред-**

ство за постигане на експресивно въздействие, а не средство за изграждане на образно-естетическа реч. С особено поведение са метафоричните средства в ораторската реч, където всяко необмислено „красиво излишество“ може да отклони вниманието на слушателите и да попречи за постигане на прагматичната насоченост на живата реч.

В научния стил метафорите най-бързо губят своята образност, експресивност, тъй като са средство за номинация, за създаване на термини, а не за експресивност. Метафорите-термини по структура са главно метафорични съчетания, създавани в зависимост от вътрешни потребности и закономерности на системата — научна терминология — в която те трябва да бъдат включени и адаптирани не за експресия, а за постигане на единство в абстрактно-обобщеността и информативната наситеност на научния текст. Екстензивността на метафората-термин е информативна, а не образно-експресивна.

По-интересна в стилистичен аспект е употребата на нетерминологичните метафори в научния стил, които са преднамерено търсено средство за постигане на интелектуална експресивност в зависимост от подстила, жанра и типа научен текст. Те са естествени главно в научнопопулярните текстове, тъй като са средство за поставяне на абстрактните научни термини и постановки в такива житейски асоциативни връзки, които осигуряват тяхното възприемане. Метафорите изпълняват тук популяризаторска функция, докато в научно-учебния подстил чрез тях може да се конкретизира абстрактна научна теория или да се обяснява труден елемент в научната статия. По-голяма свобода при употребата на метафорите се наблюдава в устните научни текстове — лекции, дискусии, научни съобщения — особено ако целта е да се изрази собствена гледна точка или да се полемизира с научния опонент. Но и тук метафорите не са образно-емоционални, а експресивно-публицистични, като интересна в стилистичен план е функцията на разгърнатите метафорични структури, които могат да бъдат и в основата на структуриране на научния текст. Метафоричните съчетания в научния стил са в основата на множество фразеологизми, развили допълнителни конотативни значения, които ги правят експресивни, но и стандартни. Най-често пътят, който изминават от метафоричното словосъчетание до фразеологизма, е свързан с тяхната употреба в устната научна реч, откъдето преминават в **книжовно-разговорната реч**.

Характерна особеност за метафорите в **книжовно-разговорната реч** е тяхната екстралингвистична обусловеност — темата на разговора, индивидуалността на общуващите и т. н., необходимостта от бърза реакция, неподготвеност и спонтанност. Затова преобладават устойчиви, традиционни метафори, които имат ситуативна стилистична роля, насочена главно към изразяване на лично отношение към разговора или събеседника, без да се възприемат като образно средство. От друга страна, в **книжовно-разговорната реч** е нормална употребата на **оказионализми** — метафори, които са употребими само в единичния контекст, в който се срещат. Ситуативната зависимост на метафората в разговор-

ната реч до известна степен намалява нейната двусмисленост, неочакваност. Метафората, както сравнението или фразеологичната единица в книжно-разговорната реч, е с по-малки стилистични възможности, тъй като е зависима от основните тенденции в книжно-разговорната реч — икономия и автоматизираност, стандартност, шаблонност.

Интересна е употребата на метафората в междинните подстилове — епистоларния, есеистичния, художествено-публицистичния. Например в епистоларния подстил преобладават метафоричните фразеологизми, метафоричните епитети, метафоричните хиперболи, които в зависимост от конкретния речев контекст се използват с допълнителни и в много случаи неясни за лицата извън адресата стилистично-семантични нюанси. В есето метафората има изключително усложнена вътрешна значимост. В нея се пресичат семантиката на реално съществуващото, съдържащо факт явление или събитие, конкретни, абстрактни или обобщени, със семантиката на художествения метафоричен образ, който създава есеистът, с експресивността на социално-обобщена и в същото време с индивидуален знак гледна точка. И тази метафора може да бъде стилистично значима **само** в конкретния стилистичен контекст, в дадения текст, да бъде декодирана от определен адресат, чийто тезаурус включва информация за метафоризиращите обекти.

Същия полисемантичен и комплексен характер имат индивидуалните метафори в епистоларния подстил. От една страна, по стилистична принадлежност те са преимуществено разговорни, устойчиви, а от друга, са поставени в такъв стилистичен контекст, който е зададен от общия асоциативен блок между адресант и адресат, и затова устойчивата метафора се трансформира в оказионализъм с допълнителна стилистична конотация.

В официално-деловия стил термините-метафори се характеризират с устойчивост, която в много случаи съхранява вътрешната форма на първоначалния метафоричен израз, консервиран в речевата система на този текст. Тази специфика проличава особено осезателно, когато терминът-метафора се използва със стилистична цел в друга функционална разновидност, в друг тип текст, където придобива допълнителни съзначения, но основани на първоначалния метафоричен пренос. По този начин се постига подчертан стилистичен ефект, който при определен контекст анулира терминологичността на метафоричното съчетание и засилва експресивността на метафоричния израз. Този процес на детерминологизация показва още веднъж вътрешните възможности на метафоризацията като непрестанно движение в семантичния обем на метафоричното съчетание в зависимост от целите на комуникацията, от прагматическата насоченост на този текст.

Макар и накратко, се опитахме да поставим проблемите, свързани с процеса на метафоризация и с метафората като тропа, които имат най-пряко отношение към стилистиката на текста, в който в зависимост от сферата на употреба и от целта на адресанта се актуализира и стилистичната функция на метафо-

рата като част от неговата речева структура. Но тези и още други проблеми, свързани със стилистиката на метафората като частен въпрос от стилистичната семасиология, би трябвало да се изследват и анализират комплексно, като се съчетават лингвистичен, психологически, социологически и философски аспект. Този подход е особено наложителен при разкриване на стилистичната функция на метафората в художествения текст като продукт на вторична семиотична система.

И едва тогава може би с увереност ще твърдим, че метафората е семантически неологизъм, езиков знак в резултат на вторична номинация, за който е задължителен определен стилистичен контекст, в който да се актуализира. Поради което метафората не е една дума, тя е изградена най-малко от две (представи, думи), т. е. тя е съчетание от метафорична дума (израз), словосъчетание, изречение, абзац, текст и задължителен стилистичен контекст, в който се реализира. А това потвърждава тезата за многостранността и широтата на метафоризиращия процес.

БЕЛЕЖКИ

¹ Аристотел. За поетическото изкуство. С., 1975.

² Т. Бояджиев. Българска лексикология. С., 1980, с. 55—57; Ст. Георгиев. Българска семасиология. В. Търново, 1993, с. 61—62; Ст. Георгиев, Р. Русинов. Лексикология на съвременния български език. В. Търново, 1975, с. 90—92; Д. Мирчева. Преносно значение на думата и преносимост на значението. — Известия на Инст. за бълг. език, кн. VI, С., 1959.

³ М. Вългенов. Метафори от названия на животни. — Известия на Инст. за бълг. език, кн. XIX, 1970, с. 303—369; П. Легурска. Номинативни метафори, изградени с названия за части на тялото в българския книжовен език. — Български език, 1985, № 1, с. 38—42; Л. Манолова. Семантичната трансформация като средство за терминологизация на българския речников състав. — В: Доклади, Съвременен български език, т. 3, БАН, С., 1987, с. 81—93; М. Попова. Българска терминология, С., 1984.

⁴ В. Станков. Стилистични особености на българския глагол. С., 1981.

⁵ И. Богданов. Енциклопедичен речник на литературните термини. С., 1993, с. 228; Ст. Брезински. Наблюдения върху стилистичните похвати на някои съвременни български белетристи. — Език и литература, 1974, № 6, с. 66—79; Художествени изразни средства в публицистиката. — Език и литература, 1975, № 6, с. 38—45; М. Велева. Стилистичният анализ на художествения текст. С., 1990; Д. Добрев, Е. Добрева. Теория на знака. С., 1988; Хр. Стефанов. Поетическа азбука. С., 1987; Д. Чизмаров. Стилистика на българския книжовен език. С., 1982.

⁶ Ст. Георгиев. Език и стил на Йордан Йовков. С., 1979; Език и стил на Христо Ботев. С., 1980; Език и стил на българските писатели. С., 1962.

⁷ М. Младенов. Метафората в лириката на Хр. Ботев. — В: Христо Ботев. Нови изследвания и материали. С., 1990.

⁸ И. Паси. Метафората. С., 1983, с. 57.

⁹ И. В. Арнольд. Стилистика английского языка. Л., 1973; Д. Генова. За някои съвременни схващания за метафората. — Език и литература, 1989, № 3, и библиографията на с. 63; Д. Добрев, Е. Добрева. Справочник на семиотичните термини. Шумен, 1992; Ю. М. Лотман. Анализ поетического текста. Л., 1972; А. Н. Мороховский, О. П. Воробева, Н. И. Лихотерат, З. В. Тимошенко. Стилистика английского языка. Киев, 1984; Сб. Новое в зарубежной лингвистике, вып. VIII, М. 1978; З. Я. Тураева. Лингвистика текста. М. 1986; Р. Фаулър. Речник на съвременните литературни термини. С., 1993.

¹⁰ В. В. Петров. Метафора: от семантических представлений к когнитивному анализу. — Вопросы языкознания, 1990, № 3, с. 145.

¹¹ Хр. Станева. Структура и стилистична функция на сравненията. С., 1981; А. Н. Мороховский, О. П. Воробева, Н. И. Лихотерат, З. В. Тимошенко. Цит. съч.; И. Паси. Цит. съч., с. 57.

¹² А. Н. Мороховский, О. П. Воробева, Н. И. Лихотерат, З. В. Тимошенко. Цит. съч., с. 174.

¹³ К. А. Долинин. Стилистика французского языка. М., 1987, с. 131.

¹⁴ Пак там, с. 134.

¹⁵ А. И. Ефимов. Стилистика русского языка. М., 1969, с. 111.

¹⁶ Ст. Брезински. Художествени изразни средства в публицистиката, с. 38—45.